

ด่วนที่สุด บันทึกข้อความ

ส่วนผลิตกล้าไม้
เลขที่รับ ๕๖๘๘
วันที่ ๒๗ ก.ย. ๒๕๖๗
เวลา.....

สำนักส่งเสริมการปลูกป่า
รับที่ 9190
วันที่ 26 ก.ย. 2567
เวลา.....

ส่วนราชการ กรมป่าไม้ สำนักแผนงานและสารสนเทศ โทร. ๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒ - ๓ ต่อ ๕๐๖๓, ๕๐๖๒

ที่ ทส ๑๖๐๖.๓๓/ว ๑๗ ๐ ๒๑

วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง รายงานสรุปประเด็นสำคัญจากการประชุมเพื่อเผยแพร่สรุปผลการศึกษาโครงการ Environmental and Social Safeguards Criteria, Checklist, or Form for Natural Resource and Environmental Projects

เรียน ผู้อำนวยการสำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการปลูกป่า
ผู้อำนวยการสำนักจัดการป่าชุมชน
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้
ผู้อำนวยการสำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ
ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ - ๑๓
ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาทุกสาขา

ฝ่ายบริหารทั่วไป
เลขที่รับ ๒๘๔๔
วันที่ ๒๗ ก.ย. ๒๕๖๗
เวลา.....

กรมป่าไม้ ขอส่งสำเนาหนังสือสำนักแผนงานและสารสนเทศ ด่วนที่สุด ที่ ทส ๑๖๐๖.๓๓/๒๔๔๑ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๗ เรื่อง รายงานสรุปประเด็นสำคัญจากการประชุมเพื่อเผยแพร่สรุปผลการศึกษาโครงการ Environmental and Social Safeguards Criteria, Checklist, or Form for Natural Resource and Environmental Projects มาเพื่อรับทราบและพิจารณาดำเนินการใช้ประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

(นายสุพจน์ ภูริคนโสภา)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมป่าไม้

เวียน

(นายมงคล ลิ่ววิริยกุล)
ผู้อำนวยการส่วนอำนวยการ
๒๗ ก.ย. ๒๕๖๗

ฝ่ายบริหารทั่วไป

(นายวรุตม์ ศิริภิม)
นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
ทำหน้าที่ผู้อำนวยการส่วนผลิตกล้าไม้

(นายราวุธ ทานัน)
นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป

"No Gift Policy ทส.โปร่งใสและเป็นธรรม"

ด่วนที่สุด บันทึกข้อความ

ห้องรองอธิบดีกรมป่าไม้ (นายสุพจน์)
เลขรับ ๕๗๓๕
วันที่รับ ๒๕ กย ๒๕๖๗
เวลา ๑๓.๕๕

ส่วนราชการ สำนักแผนงานและสารสนเทศ ส่วนติดตามและประเมินผล โทร. ๕๐๖๓, ๕๐๖๒

ที่ ทส ๑๖๐๖.๓๗/๒๓๕๖

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง รายงานสรุปประเด็นสำคัญจากการประชุมเพื่อเผยแพร่สรุปผลการศึกษาโครงการ Environmental and Social Safeguards Criteria, Checklist, or Form for Natural Resource and Environmental Projects

เรียน อธิบดีกรมป่าไม้

๑. เรื่องเดิม

อธิบดีกรมป่าไม้ได้มีคำสั่งลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๗ ท้ายหนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุด ที่ ทส ๑๐๐๘.๒/ว ๑๗๒๑๗ ลงวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๗ เรื่อง ขอเชิญประชุมเพื่อเผยแพร่สรุปผลการศึกษาโครงการ Environmental and Social Safeguards Criteria, Checklist, or Form for Natural Resource and Environmental Projects โดยเชิญกรมป่าไม้หรือผู้แทนจำนวน ๑ ท่าน เข้าร่วมประชุมในวันพุธที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. ณ ห้องประชุม Somerset Ballroom ชั้น ๕ โรงแรมเดอะ เบอร์เคลีย์ ประตูน้ำ ความว่า “สผส. พิจารณา”

๒. ข้อเท็จจริง

สำนักแผนงานและสารสนเทศขอเรียนว่า ได้พิจารณามอบหมายให้นายกนต์ธีร์ ศิริบับ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ เข้าร่วมการประชุม ฯ ตามวัน เวลา และสถานที่ข้างต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่รายดังกล่าวได้เข้าร่วมการประชุม ฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอสรุปประเด็นสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมป่าไม้ดังต่อไปนี้

๒.๑ การประชุมเพื่อเผยแพร่สรุปผลการศึกษาโครงการ Environmental and Social Safeguards Criteria, Checklist, or Form for Natural Resource and Environmental Projects มีนางสาวมณฑนา ศิริวรรณ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน โดยการจัดประชุมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลการจัดทำหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินงาน รายการตรวจสอบ แบบฟอร์มที่ใช้ในการประเมินโครงการ รวมทั้งแนวปฏิบัติที่ดี (Best practice) ของโครงการขนาดเล็ก เพื่อเป็นแนวทางการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมขนาดเล็ก พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อผลการศึกษาโครงการ

๒.๒ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ร่วมกับองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit : GIZ) ประจำประเทศไทย ดำเนินโครงการ Environmental and Social Safeguards Criteria, Checklist, or Form for Natural Resource and Environmental Projects ซึ่งเป็นการพิจารณาความเสี่ยงหรือผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เพื่อป้องกันและเตรียมการรับมืออย่างเหมาะสมเมื่อเกิดผลกระทบด้านลบที่ไม่คาดคิด โดยระบุความรับผิดชอบของผู้ดำเนินโครงการในการประเมินการจัดการ และการตรวจสอบความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของโครงการ รวมทั้งการดำเนินการลดผลกระทบที่เกี่ยวข้อง โดยมีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นที่ปรึกษาโครงการ ดำเนินการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกรอบการดำเนินงาน แนวทางปฏิบัติ หรือมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม (Environmental and Social Safeguards : ESS)

๒.๓ คณะ...

“No Gift Policy ทส.โปร่งใสและเป็นธรรม”

๒.๓ คณะที่ปรึกษาได้นำผลการทบทวนและรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ความสอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของประเทศไทย ระบุประเด็นสำคัญ รวมถึงช่องว่างระหว่างกฎหมายและระเบียบของประเทศไทย กำหนดนิยาม ESS และขอบเขตของแผนงาน/โครงการขนาดเล็ก พร้อมทั้งพัฒนาหลักเกณฑ์ รายการตรวจสอบ หรือแบบฟอร์มการประเมินโครงการขนาดเล็กที่คำนึงถึงมิติสิ่งแวดล้อมและสังคมที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้ต่อไป ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีโครงการ ๑ ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) จำนวน ๒ ครั้ง เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม หลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินงาน รายการตรวจสอบ แบบฟอร์มที่ใช้ในการประเมินโครงการ รวมทั้งแนวปฏิบัติที่ดีของโครงการขนาดเล็ก

๒.๔ รายการตรวจสอบ (Checklist) การประเมินความเสี่ยงของโครงการและมาตรการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ดำเนินการภายใต้โครงการ ๑ ประกอบด้วย ๑๐ รายการหลัก ได้แก่ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านสังคม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้/ส่วนเสีย สุขภาพและความปลอดภัยของชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และมรดกทางวัฒนธรรม

๒.๕ โครงการขนาดเล็ก (Small-scale project) เป็นโครงการที่ไม่อยู่ในข่ายการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Evaluation : IEE) และรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment Report : EIA) ที่ดำเนินการโดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคล ที่มีแผนการดำเนินการหรือกิจกรรมที่นำไปปฏิบัติโดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีระยะเวลาและแบบแผนในการดำเนินงานไปตามแนวทางที่กำหนด โดยโครงการดังกล่าวมีการดำเนินการภายในพื้นที่รับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๗ โครงการ ได้แก่ โครงการปลูกป่าหรือการฟื้นฟูป่า โครงการทำแนวกันไฟ โครงการปล่อยสัตว์คืนสู่ธรรมชาติ โครงการปลูกป่าชายเลน โครงการสร้างฝาย โครงการบ้านปลา/ปะการังเทียม และโครงการทุนจอดเรือ/ทุนว่ายน้ำ

๒.๖ ผลการศึกษาโครงการที่เกี่ยวข้องกับกรมป่าไม้ มีจำนวน ๓ โครงการ โดยสามารถสรุปรายละเอียดพอสังเขป ได้ดังนี้

๑) โครงการปลูกป่าหรือฟื้นฟูป่า (Reforestation)

๑.๑) การเลือกพื้นที่ในการดำเนินโครงการ ต้องคำนึงถึงปัจจัยจำกัด ๒ ปัจจัย คือ

(๑) ปัจจัยจำกัดที่ต้องพิจารณาในระดับพื้นที่ ได้แก่ ความหนาแน่นของต้นไม้ลดลงจนทำให้วัชพืชกลายเป็นพืชเด่น หน้าดินถูกกัดเซาะจนถึงระดับที่กลายเป็นตัวจำกัดการงอกของเมล็ด และปริมาณของแหล่งของพรรณไม้ธรรมชาติในการฟื้นตัวของป่าลดลง

(๒) ปัจจัยจำกัดที่ต้องพิจารณาในระดับภูมิทัศน์ ได้แก่ ป่าสมบูรณ์ที่เหลืออยู่ในภูมิทัศน์โดยรวมลดลงจนต่ำกว่าจุดที่จะสามารถรักษาความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ที่เป็นตัวแทนของป่าปฐมภูมิในระยะที่เมล็ดสามารถกระจายเข้ามาสู่พื้นที่ที่ฟื้นฟูได้ ประชากรของสัตว์ที่ช่วยกระจายเมล็ดพันธุ์ลดลงจนไม่สามารถที่จะนำเมล็ดไม้เข้ามาในพื้นที่ที่ต้องการฟื้นฟูได้ และความเสี่ยงในการเกิดไฟป่าสูง

๑.๒) ระดับความรุนแรงของการเสื่อมโทรมแบ่งได้ ๓ ระดับ ได้แก่

(๑) ระดับที่ ๑ : พื้นที่ที่ยังมีป่าสมบูรณ์อยู่ใกล้ ๆ และมีจำนวนสัตว์ที่ช่วยกระจายเมล็ดพันธุ์มาก กล่าวคือ การฟื้นฟูจะเน้นการกระจายเมล็ดตามธรรมชาติ เช่น การดึงดูดสัตว์ที่ช่วยกระจายเมล็ดพันธุ์เข้ามาในพื้นที่ การปลูกทดแทนพืชบางชนิดที่สูญหายไปจากพื้นที่ และป้องกันพื้นที่จากปัจจัยรบกวน เช่น การกำจัดวัชพืช เป็นต้น

(๒) ระดับ...

(๒) ระดับที่ ๒ : พื้นที่ที่มีป่าหลงเหลืออยู่น้อย จนยากแก่การกระจายพันธุ์ โดยสัตว์ และมีการรบกวนของไฟสูง กล่าวคือ การฟื้นฟูต้องใช้การปลูกพืชด้วยพรรณไม้โครงสร้าง (นำต้นไม้พันธุ์พื้นเมือง ๒๐ - ๓๐ ชนิด มาปลูก โตเร็ว ช่วยบดบังแสง มีผลต่อวัชพืช เกิดโครงสร้างป่าประกอบด้วยเรือนยอดหลายชั้น) หรือการปลูกแบบลอกเลียนแบบธรรมชาติ ๑๐๐% เป็นต้น

(๓) ระดับที่ ๓ : พื้นที่ที่ไม่มีป่าสมบูรณ์เหลืออยู่เลย และแทบไม่พบสัตว์กระจายเมล็ด กล่าวคือ ต้องมีการปลูกทดแทนด้วยพืชหลายชนิด สำหรับพื้นที่ดินเสื่อมสภาพอย่างรุนแรง และลักษณะภูมิอากาศท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป อาจต้องทำการปรับสภาพพื้นที่ก่อน โดยการปลูกพืชเลี้ยงเพื่อช่วยในการปรับปรุงดินก่อนที่จะเริ่มการฟื้นฟูป่า

๑.๓) การดำเนินงานปลูกป่าหรือฟื้นฟูป่า มีจำนวน ๗ ขั้นตอน ได้แก่

(๑) การเตรียมพื้นที่ปลูกป่า กล่าวคือ คัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในแต่ละระดับของการฟื้นฟูป่า แล้ววางวัชพืชต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น และควรดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน

(๒) การเลือกพรรณไม้ กล่าวคือ เลือกชนิดที่เหมาะสมกับป่าเดิมและระดับความสูงของพื้นที่ มีอัตราการตายสูง โตเร็ว มีทรงพุ่มหนากว้าง โดยปลูกไม้เบิกนำอย่างน้อยร้อยละ ๓๐ ควบคู่กับการปลูกไม้เสถียร

(๓) การกำหนดตำแหน่งปลูก กล่าวคือ หากในบริเวณนั้นพบว่ามีกลุ่มไม้ใหญ่อยู่ก่อนแล้ว ไม่จำเป็นต้องปลูกต้นไม้เพิ่มในบริเวณนั้นอีก สำหรับการปักหมุดตำแหน่งที่จะขุดหลุมปลูกต้นไม้ให้ใช้หลักไม้ไผ่ยาวประมาณ ๑ เมตร ปักห่างกันตั้งแต่ ๒ - ๔ เมตร ไม่เป็นแถวเป็นแนว ให้กระจายทั่วทั้งพื้นที่ และให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ หลักร้อย และวางวัชพืชรอบหลัก เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑ - ๒ เมตร ซึ่งควรดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนเข้าฤดูฝน หรือก่อนเดือนพฤษภาคม

(๔) การขุดหลุมปลูกต้นไม้ กล่าวคือ หลุมที่ขุดให้ติดอยู่กับหลักหมายตำแหน่งปลูก ใช้จอบขุดหลุมให้มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมขนาดด้านละ ๑ หน้าจอบ (ประมาณ ๓๐ x ๓๐ x ๓๐ เซนติเมตร) ควรดำเนินการให้แล้วเสร็จในช่วงต้นฤดูฝน หรือเดือนพฤษภาคม

(๕) การเตรียมกล้าไม้ กล่าวคือ ควรเลือกชนิดพันธุ์ที่พบในพื้นที่ที่มีอัตราการตายรอดสูง เป็นพืชโตเร็ว และสามารถดึงดูดสัตว์เข้ามาในพื้นที่ได้ สำหรับกล้าไม้ที่นำไปปลูกต้องมีความสูงไม่ต่ำกว่า ๓๐ เซนติเมตร

(๖) การปลูก กล่าวคือ ควรเตรียมการปลูกและปลูกให้ทันในช่วงฤดูฝนหรือช่วงที่มีฝนตก ในขณะที่ก้นหลุมควรรองด้วยฟางข้าวหรือχυมะพร้าว และปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ และก่อนปลูกต้นไม้ต้องรดน้ำก่อนเพื่อให้ดินชุ่มชื้น นอกจากนั้น หากกล้าไม้สูงเกินไปให้ใช้เชือกผูกกับหลักไม้ไผ่ที่เป็นหลักหมาย สำหรับการประคองต้นไม้ส่วนที่หุ้มราก ต้องวางลงในหลุมปลูกให้ต้นตั้งตรง กดดินให้แน่น และไม่ให้น้ำขังหรือเอียง

(๗) การบำรุงรักษา กล่าวคือ ควรมีการตายหญ้าและวัชพืชอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง ในช่วงกลางฤดูฝนและต้นฤดูแล้ง รวมทั้งควรมีการติดตามตรวจสอบอัตราการรอดตายของกล้าไม้ อัตราการเจริญเติบโตของต้นไม้ และสำรวจความเปลี่ยนแปลงด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ด้วย

๑.๔) วิธีในการติดตามตรวจสอบ กล่าวคือ การตรวจนับอัตราการรอดตายของกล้าไม้ และอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของต้นไม้

๒) โครงการ...

๒) โครงการทำแนวกันไฟ (Firebreaks)

๒.๑) การเลือกพื้นที่ในการดำเนินโครงการ กล่าวคือ ควรเป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติที่มีความสำคัญและเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง หรือเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า หรือพื้นที่ป่าที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชน นอกจากนี้ ควรดำเนินการในช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน

๒.๒) การดำเนินงานทำแนวกันไฟ มีงานหลักจำนวน ๒ งาน ได้แก่

(๑) งานสร้างแนวกันไฟ กล่าวคือ ควรทำเป็นแนว ๒ ชั้น (ชั้นนอกและชั้นใน) ซึ่งจะต้องกำจัดเชื้อเพลิงออกทั้งหมดจนถึงชั้นผิวหน้าดิน โดยที่ความกว้างของแนวกันไฟจะต้องกว้างกว่าความยาวของเปลวไฟในแนวราบที่แผ่จากจุดเกิดไฟ (Horizontal Flame Length) หรือมีความกว้างไม่น้อยกว่า ๘ เมตร กรณีทำแนวกันไฟในที่ลาดชัน จะต้องขุดร่องตลอดขอบแนวกันไฟด้านล่าง เพื่อใช้ดักไม่ให้เชื้อเพลิงจำพวกขอนไม้ ดินไฟที่กลิ้งลงมาตามความลาดชันสามารถกลิ้งผ่านแนวกันไฟไปได้ นอกจากนี้ จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของแนวกันไฟ จะต้องชนกับแนวใด ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นแนวกันไฟ เพื่อป้องกันการลามไปยังพื้นที่อื่น หากต้องการใช้แนวกันไฟเป็นทางตรวจการณ์และส่งกำลังทางรถยนต์หรือจักรยานยนต์ จะต้องทำร่องระบายน้ำเพื่อป้องกันการกัดเซาะล้างหน้าดินจนเป็นร่องลึก ซึ่งควรดำเนินการให้เสร็จก่อนเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ซึ่งเป็นฤดูไฟป่า

(๒) งานซ่อมบำรุงแนวกันไฟ กล่าวคือ ควรหมั่นตรวจตรา เก็บกวาดและกำจัดเชื้อเพลิง เช่น ใบไม้กิ่งไม้แห้งและหญ้าที่ตกลงมาทับถมอยู่บนพื้นแนวกันไฟชั้นใน พร้อมทั้งกำจัดไม้พุ่มและไม้พื้นล่างที่งอกขึ้นใหม่บนแนวกันไฟชั้นนอกอยู่เสมอ รวมทั้งระวังไม่ให้มีไม้ล้มพลาตขวางแนวกันไฟ นอกจากนี้ ควรตรวจตราซ่อมแซมร่องระบายน้ำของแนวกันไฟที่อยู่บนที่ลาดชัน และแนวกันไฟที่ใช้เป็นทางตรวจการณ์ เพื่อป้องกันการพังทลายของดินจนเป็นร่องลึกบนแนวกันไฟด้วย

๒.๓) วิธีในการติดตามตรวจสอบ กล่าวคือ การติดตามตรวจสอบความพร้อมใช้งานของแนวกันไฟ พร้อมทั้งมีการซ่อมบำรุงแนวกันไฟประจำปี การสำรวจความเพียงพอของแนวกันไฟในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดไฟ การซ่อมแซมร่องระบายน้ำของแนวกันไฟที่อยู่บนที่ลาดชัน และแนวกันไฟที่ใช้เป็นทางตรวจการณ์เพื่อป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดินจนเกิดเป็นร่องลึกบนแนวกันไฟ รวมถึงการติดตาม/รวบรวมสถิติการเกิดไฟป่า และความเสียหายต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

๓) โครงการสร้างฝาย (Check dam)

๓.๑) การเลือกพื้นที่ในการดำเนินโครงการ พิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

(๑) กรณีพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่เสียหายและเสื่อมสภาพ ต้องมีการประเมินสถานภาพลุ่มน้ำเพื่อคัดเลือกพื้นที่ก่อสร้างฝายต้นน้ำอย่างละเอียด และตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด แบ่งออกเป็น

พื้นที่ป่าเสียหายปานกลาง กล่าวคือ มีลูกไม้ขนาดความสูงมากกว่า ๒ เมตร หรือความโตวัดรอบต้นที่ระดับอก อยู่ระหว่าง ๑๔ - ๕๐ เซนติเมตร (ไม่เกิน ๑๐๐ ต้นต่อไร่) และมีไม้ยืนต้นขนาดความโตวัดรอบต้นที่ระดับอก อยู่ระหว่าง ๕๐ - ๑๐๐ เซนติเมตร (เกิน ๘ ต้นต่อไร่) และวัดรอบต้นที่ระดับอก มากกว่า ๑๐๐ เซนติเมตร (เกิน ๒ ต้นต่อไร่)

พื้นที่ป่าเสียหายมาก กล่าวคือ พื้นที่ที่ผ่านการใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม หรือถูกบุกรุกทำลายเสียหายโดยสิ้นเชิง ดินเสื่อมสภาพ เช่น มีสภาพเป็นดินลูกรัง หน้าดินลึกน้อยกว่า ๑๕ เซนติเมตร และมีลูกไม้ขนาดความสูงมากกว่า ๒ เมตร หรือความโตวัดรอบต้นที่ระดับอก อยู่ระหว่าง ๑๔ - ๕๐ เซนติเมตร (ไม่เกิน ๒๕ ต้นต่อไร่) และมีไม้ยืนต้นขนาดความโตวัดรอบต้นที่ระดับอก อยู่ระหว่าง ๕๐ - ๑๐๐ เซนติเมตร (ไม่เกิน ๘ ต้นต่อไร่) และวัดรอบต้นที่ระดับอก มากกว่า ๑๐๐ ซม (ไม่เกิน ๒ ต้นต่อไร่)

(๒) พื้นที่...

- (๒) พื้นที่ป่าที่มีความเสี่ยงจากการเกิดไฟป่าสูง
- (๓) พื้นที่ที่มีการชะล้างพังทลายของดินสูง เช่น พื้นที่ผ่านการทำการเกษตร
- (๔) ไม่เป็นพื้นที่ในเขตป่าอนุรักษ์หรือป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว
- (๕) หลีกเลี่ยงการสร้างฝายในพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นและ/หรือ ชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพอยู่ในบัญชีแดง (Red List) ของประเทศไทย

(๖) จุดที่สร้างฝายควรเลือกร่องน้ำที่มีตลิ่งแข็งแรง พิจารณาจากต้นไม้ใหญ่หรือแนวก้อนหินใหญ่ที่อยู่ด้านข้าง เลือกจุดที่แคบที่สุด พื้นที่ด้านหน้าฝายสามารถเป็นแอ่งหรือเป็นวังน้ำได้หลังจากที่ยกระดับน้ำสำเร็จ

(๗) บริเวณที่จะสร้างมีเส้นทางเข้าออกสะดวกต่อการขนส่งวัสดุ

๓.๒) การดำเนินงานสร้างฝาย มีขั้นตอน ดังนี้

(๑) สืบจากรายละเอียดภูมิประเทศ กล่าวคือ สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับชื่อลุ่มน้ำที่จะดำเนินการก่อสร้าง ขอบเขตการปกครอง ชนิดป่า แผนที่ภูมิประเทศแสดงขอบเขตลุ่มน้ำ ทางน้ำ การคมนาคมหมู่บ้าน เป็นต้น

(๒) ตรวจสอบข้อมูลร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อทำความเข้าใจกฎระเบียบ/ใบอนุญาต/การขออนุญาต

(๓) สอบถามความคิดเห็นและทำความเข้าใจกับชุมชน เพื่อให้ทราบถึงระบบนิเวศและความเข้าใจเกี่ยวกับฝาย และร่วมกันตัดสินใจว่าจะสร้างฝายหรือไม่และวางเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

(๔) สืบถามลำน้ำ กล่าวคือ ศึกษาสภาพฐานรากของท้องลำธาร หรือร่องน้ำ

(๕) เลือกรูปแบบฝายต้นน้ำให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้งาน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ฝายสำหรับดักตะกอน ฝายสำหรับชะลอการไหลของน้ำ และฝายสำหรับกักเก็บน้ำ โดยจำแนกได้เป็น ๔ รูปแบบ ได้แก่

(๕.๑) ฝายแบบคอกหมู กล่าวคือ ใช้ไม้ไผ่เป็นแกนหลักยึดที่เป็นกรอบล้อมรอบ ภายในบรรจุหินเรียง ๑ ด้านในคอกหมู โดยกำหนดความยาวของฝายไว้ ๓ ขนาด คือ (๑) ฝาย ๓ เมตร สร้างที่ความกว้างลำธารไม่เกิน ๒ เมตร, (๒) ฝาย ๔ เมตร สร้างที่ความกว้างลำธารไม่เกิน ๓ เมตร และ (๓) ฝาย ๕ เมตร สร้างที่ความกว้างลำธารไม่เกิน ๔ เมตร เหมาะสำหรับพื้นที่ต้นน้ำลำดับที่ ๑ ที่มีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝน เพื่อลดความรุนแรงและชะลอการไหลของน้ำในฤดูน้ำหลาก ช่วยดักตะกอนดินได้บางส่วน และมีอายุการใช้งาน ๑ - ๓ ปี แต่ไม่เหมาะกับการใช้กักเก็บน้ำ

(๕.๒) ฝายแบบกล่องเกเบี้ยน กล่าวคือ ใช้กล่องตาข่ายบรรจุด้วยหินขนาดที่ไม่ลุดตาข่ายให้เต็ม หรือใช้กระสอบบรรจุดินทรายผสมซีเมนต์แทนหิน ปิดทับด้วยฝายตาข่ายมัดให้แน่น วางเรียงตามแนวที่จะสร้างฝาย มัดกล่องตาข่ายให้ติดกับเสาปูนอย่างมั่นคง ฝายชนิดนี้ ควรสร้างในลำธารลำดับที่ ๑ ที่มีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝน ช่วยลดความรุนแรงและชะลอการไหลของน้ำในฤดูฝน ช่วยเก็บกักน้ำได้บางส่วน สร้างความชุ่มชื้นให้พื้นที่ข้างลำธาร ช่วยดักตะกอนดินได้ดี ทนทานกว่าฝายแบบแรก

(๕.๓) ฝายแบบกึ่งถาวร กล่าวคือ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กหินก่อยาแนว เหมาะสมกับขนาดของลำธารที่จะมีปริมาณน้ำไหลหลาก รวมตัวกันมากขึ้นลดหลั่นจากฝายต้นน้ำด้านบน ควรก่อสร้างบริเวณลำธารลำดับที่ ๒ ที่มีน้ำไหลเกือบตลอดปี โดยฝายต้นน้ำแบบกึ่งถาวรสามารถชะลอการไหลของน้ำ ดักตะกอนขนาดเล็กและตะกอนแขวนลอยได้เป็นอย่างดี กักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ได้บางส่วน มีอายุการใช้งานยาวนาน

(๕.๔) ฝายแบบ...

(๕.๔) ฝ่ายแบบถาวร กล่าวคือ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ควรสร้างบริเวณตอนล่างของลำธารที่เป็นลำดับที่ ๓ โดยให้สร้างบริเวณที่มีน้ำไหลตลอดปี เนื่องจากขนาดของลำธารจะกว้างขึ้นและปริมาณน้ำที่ไหลหลากจะมากและรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ จึงพัฒนารูปแบบฝ่ายให้มีความแข็งแรงมากขึ้นเพื่อให้สามารถชะลอความรุนแรงและกักเก็บปริมาณน้ำได้มาก สามารถดักตะกอนแขวนลอยได้ สามารถใช้เป็นแหล่งน้ำของชุมชนและใช้ในการเกษตรได้ รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำให้สัตว์ป่าในฤดูแล้ง มีอายุการใช้งานยาวนานกว่าฝ่ายรูปแบบอื่น ๆ

(๖) ก่อสร้างฝ่าย โดยดำเนินการตามรูปแบบของฝ่ายที่เลือก

(๗) จัดทำและปักป้ายแสดงการก่อสร้างฝ่ายต้นน้ำ เพื่อระบุว่าการดำเนินการโดยหน่วยงานใด เป็นฝ่ายรูปแบบใด รวมทั้งพิกัดและปีที่ก่อสร้าง

(๘) บำรุงรักษาฝ่ายต้นน้ำ ซึ่งควรมีการดำเนินการทุกปี ให้เสร็จเรียบร้อยก่อนฤดูฝนจะมาถึง โดยซ่อมแซมเสาหลักและเพิ่มเติมส่วนประกอบที่ชำรุด สำหรับฝ่ายต้นน้ำแบบกึ่งถาวร และฝ่ายต้นน้ำแบบถาวร ควรหมั่นตรวจสอบร่องน้ำบริเวณตัวฝ่ายตลอดจนสิ่งกีดขวางทางน้ำ สำหรับฝ่ายที่มีวัสดุประสงคในการกักเก็บน้ำ ควรมีการขุดลอกเมื่อมีตะกอนทับถมมาก

๓.๓) วิธีในการติดตามตรวจสอบ กล่าวคือ สามารถวัดจากการชะลออัตราการไหลของน้ำในลำธาร ลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ รวมทั้งสามารถดักตะกอนหนักในลำธาร ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของปริมาณการกักเก็บหน้าฝ่าย เปรียบเทียบปริมาณน้ำไหลบ่าผิวดิน ปริมาณตะกอน อัตราการซึมของน้ำ และปริมาณน้ำท่า หากมีตะกอนทับถมมากควรทำการขุดลอก เพื่อให้มีพื้นที่กักเก็บน้ำได้เพียงพอ รวมถึงการสำรวจการปกคลุมของเรือนยอดที่เพิ่มขึ้นหลังจากการสร้างฝ่าย และการตรวจติดตามคุณภาพน้ำ เช่น สี กลิ่น เป็นต้น

๓. ระเบียบ กฎหมายและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

คำสั่งกรมป่าไม้ ที่ ๓๒๒๔/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ เรื่อง มอบอำนาจให้รองอธิบดีกรมป่าไม้สั่งและปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมป่าไม้ในการสั่งการอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ หรือดำเนินการอื่นใดที่อธิบดีกรมป่าไม้จะพึงปฏิบัติ หรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งใด หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งนั้น หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น มิได้กำหนดเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น หรือมิได้ห้ามเรื่องการมอบอำนาจไว้...

๒. ให้รองอธิบดีกรมป่าไม้ ตำแหน่งเลขที่ ๒ (นายสุพจน์ ภูรัตนโสภา) สั่งและปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมป่าไม้ในงานซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักแผนงานและสารสนเทศ...

๔. ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

สำนักแผนงานและสารสนเทศพิจารณาแล้ว จึงขอนำเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ รับทราบสรุปประเด็นสำคัญจากการประชุมเพื่อเผยแพร่สรุปผลการศึกษาโครงการ Environmental and Social Safeguards Criteria, Checklist, or Form for Natural Resource and Environmental Projects

๔.๒ ลงนาม...

๔.๒ ลงนามในหนังสือส่งรายงานสรุปประเด็น ฯ ให้สำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า สำนักส่งเสริมการปลูกป่า สำนักจัดการป่าชุมชน สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ สำนักโครงการพระราชดำริ และกิจการพิเศษ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ - ๑๓ และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาทุกสาขา เพื่อให้รับทราบและพิจารณาดำเนินการใช้ประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา หากเห็นชอบขอได้โปรดลงนามในหนังสือที่แนบมาพร้อมนี้

(นางวิสุตรา อินทองแก้ว)

ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและสารสนเทศ

- ๑๗๗
- ๑๗๗
- ๑๗๗

(นายสุพจน์ ภูรัตนโอภา)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมป่าไม้